

Mål C-242/20

Begäran om förhandsavgörande

Datum för ingivande:

8 juni 2020

Domstol som begär förhandsavgörande:

Visoki trgovački sud Republike Hrvatske (Kroatien)

Datum för beslutet att begära förhandsavgörande:

6 maj 2020

Klagande:

Hrvatske Šume d.o.o.[,] Zagreb, som trätt i stället för Hrvatske ŠUME javno poduzeće za gospodarenje šumama i šumskim zemljištima u Republici Hrvatskoj[,] p.o. Zagreb

Motpart:

BP Europa SE, som trätt istället för DEUTSCHE BP AG, som trätt istället för THE BURMAH OIL (Deutschland), GmbH

[...]

Saken: Begäran om förhandsavgörande - Civilrättsligt samarbete

Domstol som begär förhandsavgörande:

Visoki Trgovački sud Republike Hrvatske (överdomstol för handelsfrågor i Republiken Kroatien) [...]

Parter i målet vid den nationella domstolen [...]:

Klagande: Hrvatske ŠUME d.o.o. [,] Zagreb, [...] som trätt i stället för HRVATSKE ŠUME javno poduzeće za gospodarenje šumama i šumskim zemljištima u Republici Hrvatskoj [,] p.o. Zagreb [KROATISKA SKOGAR, offentligrättsligt företag som hanterar skogar och skogsbruksförvaltning i Republiken Kroatien med säte i Zagreb],

Motpart: BP Europa SE Hamburg, som trätt i stället för DEUTSCHE BP AG, som trätt istället för THE BURMAH OIL (Deutschland), GmbH

Sammanfattning av saken i det nationella målet och av de relevanta faktiska omständigheterna, innehållet i de nationella bestämmelser som kan vara tillämpliga samt skälen till att den hänskjutande domstolen begär att de unionsrättsliga bestämmelserna ska tolkas:

I förevarande fall förklarade sig Trgovački sud u Zagrebu (handelsdomstolen i Zagreb) sakna behörighet och avvisade talan med motiveringen att den ansåg att kroatiska domstolar inte var behöriga. Klaganden överklagade detta beslut till Visoki Trgovački sud Republike Hrvatske (överdomstolen för handelsfrågor i Republiken Kroatien) [...].

Förfarandet vid Trgovački sud u Zagrebu (handelsdomstolen i Zagreb) inleddes till följd av ett överklagande av den 1 oktober 2014, i vilket klaganden gjorde gällande att domen från Vrhovni sud Republike Hrvatske (Republiken Kroatiens högsta domstol) av den 21 maj 2009 [orig. s. 2] [...] ändrade de tidigare domarna och att det i den domen slogs fast att verkställigheten, med stöd av det slutliga beslutet om inledande av verkställighet som meddelats av Trgovački sud u Zagrebu (handelsdomstolen i Zagreb) gentemot klaganden, var rättsstridigt. Genom denna dom förpliktades samtidigt svarandena att i det målet inom 8 dagar ersätta sökanden för rättegångskostnader med ett belopp om 299 974,65 HRK. Svaranden i det målet och den första svaranden nekades ersättning för rättegångskostnader till ett belopp av 231 480,90 HRK.

Enligt det beslut om verkställighet som fattats av Trgovački sud u Zagrebu (handelsdomstolen i Zagreb) och på begäran av svarandens föregångare vidtogs inledningsvis verkställighet gentemot den gäldenär som var föremål för verkställighet, det vill säga FUTURA d.o.o. Zagreb, och de belopp som skulle krävas från den gäldenär som var föremål för tvångsverkställighet gentemot sökanden i egenskap av utmätningssökande. Sökanden, i egenskap av den som påstås vara gäldenär till den gäldenär som var föremål för verkställighet, har väckt talan, men denna har inte suspensiv verkan inom ramen för utredningsförfarandet, vilket innebär att indrivningen av fordran genom verkställighet genomfördes på så sätt att ett sammanlagt belopp om 3 792 600,87 HRK utmättes från sökandens konto den 11 mars 2003 och överlämnades till svaranden.

I det förfarande som inletts av sökanden i syfte att ogiltigförklara verkställigheten gentemot sökanden fastslog Vrhovni sud Republike Hrvatske (Republiken Kroatiens högsta domstol), i sin dom av den 21 maj 2009 [...] att verkställigheten var rättsstridig, eftersom svaranden inte hade blivit sökandens borgenär vid den tidpunkt då nämnda dom från Vrhovni sud Republike Hrvatske (Republiken Kroatiens högsta domstol) vann laga kraft, varför svaranden hade förlorat den rättsliga grunden för betalning från sökanden. I förevarande fall ska svaranden, såsom obehörig vinst, till sökanden återbetala det som han felaktigt har uppburit på grund av utredningsförfarandet samt lagstadgad dröjsmålsränta.

Enligt bestämmelserna om verkställighet kan i sådana fall en ansökan om ogiltigförklaring av en genomförandeakt framställas inom ramen för samma utökningsförfarande, dock senast inom ett år från dagen för verkställigheten. Sökanden har därför inlett detta särskilda civilrättsliga förfarande för att återvinna obehörig vinst, eftersom grunden för förvärvet senare har förfallit. Denna regel om framställande av invändningar om verkställighet återfinns i artikel 58.5 i Ovršni zakon (lagen om verkställighet) ("Narodne novine" nr 57/96, 29/99, 42/00, 173/03, 194/03, 151/04, 88/05, 121/05, 67/08, 139/10, 154/11 och 70/12) och i alla senare bestämmelser om verkställighet fastställs samma tidsgräns för krav på återbetalning av ett belopp som erlagts inom ramen för ett och samma utökningsförfarande.

Bestämmelserna om återbetalning av obehörig vinst finns i artiklarna 1111–1120 i Zakon o obveznim odnosima [lagen om fordringar] (Narodne novine nr 35/05, 41/08, 125/11, 78/15 och 29/18) och den grundläggande principen återfinns i artikel 1111.1, som har följande lydelse: "Om en del av en persons tillgångar på något sätt överförs till en annan persons tillgångar och denna överföring saknar rättslig grund, ska, enligt beslut från domstol eller någon annan behörig myndighet, den som erhöll tillgångarna återlämna dem eller, om detta inte är möjligt, ersätta värdet av den erhållna förmånen."

Parterna i förevarande mål har även bestritt domstolens behörighet med motiveringen att svaranden är ett bolag med hemvist i Förbundsrepubliken Tyskland som i sitt svaromål har bestritt att domstol i Republiken Kroatien är behörig.

Trgovački sud u Zagrebu [handelsdomstolen i Zagreb] slog fast att den inte var behörig genom en felaktig tillämpning av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1215/2012 av den 12 december 2012 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område (EUT L 351, 2012, s. 1). I artikel 66.1 i förordningen föreskrivs följande: "Denna förordning ska tillämpas endast på rättsliga förfaranden som har inletts, [orig. s. 3] på officiella handlingar som formellt har upprättats eller registrerats och på förlikningar inför domstol som har godkänts eller ingåtts från och med den 10 januari 2015". Domstolen kom fram till denna slutsats beträffande den internationella behörigheten, eftersom det inte finns någon precis regel om domstols behörighet i mål om obehörig vinst. Därför är den allmänna regeln om behörighet för domstolen där svaranden har hemvist tillämplig. När ansökan i förevarande mål ingavs den 1 oktober 2014 var rådets förordning (EG) nr 44/2001 av den 22 december 2000 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område (EGT L 12, 2001, s. 1) (nedan kallad förordning 44/2001) tillämplig och den korrekta tolkningen av begreppet "talan som avser skadestånd utanför avtalsförhållanden" eller verkställighetsförfaranden är inte så uppenbar att det inte föreligger rimligt tvivel, varför det angående dessa öppna frågor har beslutats att denna begäran om förhandsavgörande ska framställas för att avgöra huruvida kroatiska domstolar är behöriga att pröva förevarande talan. EU-domstolens avgörande i denna fråga är

nödvändigt för att Visoki trgovački sud Republike Hrvatske [överdomstol för handelsfrågor i Republiken Kroatien] ska kunna döma i förevarande mål och den aktuella frågan svarar mot allmänintresset av en enhetlig tillämpning av unionsrätten.

[vilandeförklaring av målet till dess att EU-domstolen meddelar ett förhandsavgörande med hänvisning till relevanta bestämmelser i nationell rätt]

I. Första frågan

I artikel 5 punkten 3 i förordning nr 44/2001 föreskrivs följande: ”Talan mot den som har hemvist i en medlemsstat kan väckas i en annan medlemsstat ... om talan avser skadestånd utanför avtalsförhållanden, vid domstolen i den ort där skadan inträffade eller kan inträffa”.

Eftersom begreppet obehörig vinst (den rättsliga grunden är verkställighet som har ogiltigförklarats och sökanden begär nu återbetalning på grund av att fristen på ett år för att ansöka om återbetalning inom ramen för samma verkställighetsförfarande har löpt ut) redan enligt romersk rätt betraktades som frågor som avsåg skadestånd utanför avtalsförhållanden skulle det kunna anses att domstolarna i Republiken Kroatien har behörighet att pröva talan med hänsyn till den ort där obehörig vinst har uppkommit. Anknypningskriteriet i mål om skadestånd utanför avtalsförhållanden är den ort där skadan inträffade och forum delicti är normalt inte tillämpligt på yrkanden som grundar sig på obehörig vinst, vilket innebär att denna regel är något missledande, eftersom det i rådets förordning (EG) nr 44/2001 föreskrivs en särskild behörighet för liknande omständigheter som dem som ligger till grund för skadeståndsgrundande händelser, men inte ges några lämpliga anknypningsmoment. Det befintliga anknypningsmomentet ger upphov till förvirring, eftersom det inte föreligger någon skada vid obehörig vinst.

Enligt EU-domstolens praxis omfattar begreppet ”talan som avser skadestånd utanför avtalsförhållanden” varje talan som syftar till att gentemot svaranden göra gällande ett ansvar som inte har något samband med ett ”avtal” i den mening som avses i artikel 5 led 1 a i rådets förordning (EG) nr 44/2001 (se dom av den 27 september 1988, Kalfelis, C-189/87, EU:C:1988:459, punkterna 17 och 18, dom av den 13 mars 2014, Brogssitter, C-548/12, EU:C:2014:148, punkt 20, och dom av den 28 januari 2015, Kolassa, C-375/13, EU:C:2015:37, punkt 44).

I målet C-102/15, Gazdasagi Versenyhivatal mot Siemens Aktiengesellschaft Österreich, föreslog generaladvokaten i sitt förslag till avgörande av den 7 april 2016 att domstolen i andra hand skulle besvara tolkningsfrågan på så sätt att artikel 5.3 i rådets förordning (EG) nr 44/2001 ska tolkas så, att en talan om återbetalning på grund av [orig. s. 4] obehörig vinst inte utgör en ”talan som avser skadestånd utanför avtalsförhållanden” i den mening som avses i denna bestämmelse. Med anledning av att generaladvokatens första slutsats godtogs, uttalade sig domstolen inte i denna fråga (det rörde sig inte om ett tvistemål,

eftersom det var fråga om ett krav på återbetalning av en felaktig förmån inom ramen för ett administrativt förfarande).

I mål C-572/14 angående en begäran om förhandsavgörande [...] som ingetts av Oberster Gerichtshof (högsta domstolen, Österrike) [...] slog domstolen fast följande i dom av den 21 april 2016: ”Artikel 5 led 3 i förordning nr 44/2001 ska tolkas på så sätt att en talan om betalning av en ersättning som ska utgå enligt en nationell lagstiftning – som den i det nationella målet – som genomför systemet med ”rimlig kompensation” enligt artikel 5.2 b i Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/29/EG av den 22 maj 2001 om harmonisering av vissa aspekter av upphovsrätt och närstående rättigheter i informationssamhället ska anses utgöra en talan som ”avser skadestånd utanför avtalsförhållanden”, i den mening som avses i artikel 5 led 3 i förordning nr 44/2001”.

En liknande särskild behörighetsregel föreskrivs i förordning nr 1215/2012, men i dess artikel 7.2, som har följande lydelse: ”Talan mot en person som har hemvist i en medlemsstat får väckas i en annan medlemsstat: ... Om talan avser skadestånd utanför avtalsförhållanden, vid domstolen för den ort där skadan inträffade eller kan inträffa.”

I skäl 12 i rådets förordning (EG) nr 44/2001 betonas att domstolen där svaranden har hemvist bör kompletteras med alternativa behörighetsregler med hänsyn till andra anknytningskriterier, som grundar sig på en nära koppling mellan domstolen och tvisteföremålet eller på ett behov av att underlätta rättsskipningen. I förevarande fall finns det just ett nära samband mellan domstolen och förfarandet och [tillämpningen av den särskilda behörighetsregeln] är av intresse för en god rättsskipning, eftersom det är svaranden som i Kroatien har väckt den första talan om betalning, inom ramen för vilken betalning fastställs senare, och det senare har konstaterats att detta strider mot reglerna om verkställighetsförfarandet vid domstol. All bevisning som ska förebringas är även tillgänglig i Republiken Kroatien.

Den första frågan har därför följande lydelse: Omfattas talan om återbetalning av felaktigt betalda belopp på grund av obehörig vinst av den behörighet som föreskrivs i rådets förordning (EG) nr 44/2001 [...] för ”talan [som] avser skadestånd utanför avtalsförhållanden”, eftersom det i artikel 5.3 i denna förordning bland annat föreskrivs följande: ”Talan mot den som har hemvist i en medlemsstat kan väckas i en annan medlemsstat ... om talan avser skadestånd utanför avtalsförhållanden, vid domstolen i den ort där skadan inträffade eller kan inträffa”?

II. Andra frågan

I förevarande mål har dessutom obehörig vinst skett inom ramen för ett verkställighetsförfarande vid domstol som genomförts, även om det inte behövde genomföras, och nu har vid samma domstol talan väckts om återbetalning av ett belopp som felaktigt har uppburits inom ramen för ett verkställighetsförfarande. I

artikel 22.5 i rådets förordning (EG) nr 44/2001 föreskrivs att när det gäller verkställighet av domar är det endast domstolarna i den medlemsstat där domen har verkställts eller ska verkställas som är behöriga, oberoende av parternas hemvist.

[orig. s. 5]

Fordran har nämligen drivits in inom ramen för ett verkställighetsförfarande med avseende på vilket Vrhovni sud Republike Hrvatske (Republiken Kroatians högsta domstol) senare i dom har konstaterat att fordran inte hade verkställts i vederbörlig ordning gentemot sökanden. Krav på återbetalning av det belopp som har uppburits inom ramen för samma utsökningsförfarande kan inte framställas när ett år har förflutit sedan verkställigheten ägde rum, vilket innebär att verkställighetsbestämmelserna har tvingat sökanden att väcka talan inom ramen för ett civilrättsligt förfarande för att återkräva det aktuella beloppet. Med hänsyn till det nära sambandet mellan förevarande förfarande och verkställighetsförfarandet är den fråga som ska besvaras följande: är de kroatiska domstolarna i förevarande mål exklusivt behöriga?

Mot bakgrund av ovanstående ska den andra frågan ha följande lydelse: Omfattas civilrättsliga förfaranden, som inletts på grund av att det finns tidsbegränsningar för yrkanden i ett verkställighetsförfarande om återbetalning av felaktiga betalningar i samma verkställighetsförfarande, av den exklusiva behörigheten enligt artikel 22.5 i rådets förordning (EG) nr 44/2001 [...], i vilken det föreskrivs att när det gäller verkställighet av domar är det endast domstolarna i den medlemsstat där domen har verkställts eller ska verkställas som är behöriga, oberoende av parternas hemvist?

Frågor som har hänskjutits för förhandsavgörande

1. Omfattas talan om återbetalning av felaktigt betalda belopp på grund av obehörig vinst av den behörighet som föreskrivs i rådets förordning (EG) nr 44/2001 [...] för ”talan [som] avser skadestånd utanför avtalsförhållanden”, eftersom det i artikel 5.3 i denna förordning bland annat föreskrivs följande: ”Talan mot den som har hemvist i en medlemsstat kan väckas i en annan medlemsstat ... om talan avser skadestånd utanför avtalsförhållanden, vid domstolen i den ort där skadan inträffade eller kan inträffa”?

2. Omfattas civilrättsliga förfaranden, som inletts på grund av att det finns tidsbegränsningar för yrkanden i ett verkställighetsförfarande om återbetalning av felaktiga betalningar i samma verkställighetsförfarande, av den exklusiva behörigheten enligt artikel 22.5 i rådets förordning (EG) nr 44/2001 [...], i vilken det föreskrivs att när det gäller verkställighet av domar är det endast domstolarna i den medlemsstat där domen har verkställts eller ska verkställas som är behöriga, oberoende av parternas hemvist?

Till begäran om förhandsavgörande bifogar den hänskjutande domstolen kopior av följande: talan (sidorna 1–8 i akten), svaromål (sidorna 43–47 i akten), beslut

från Trgovački sud u Zagrebu (Handelsdomstolen i Zagreb) [...] av den 20 mars 2019 (sidorna 78–82 i akten), talan mot detta beslut (sidorna 86–88 i akten), svaromål (sidorna 91–94 i akten) och beslut av den 6 maj 2020 om vilandeförklaring av målet.

Zagreb den 6 maj 2020.

[...] [orig. s. 6] [...]

ARBETS
DOKUMENT